

Dr. Atilla Aktaş

Türkçenin Anka Kuşu Yunus Emre

Türkçe dünyada en fazla konuşanı bulunan dillerin arasında yer almaktadır. Aşağı yukarı 250 milyon insanın ana dil olarak Türkçenin lehçe ve ağızlarından birini konuştuğu varsayılmakta ve bu sayı gitgide artmaktadır. Her yeni yılda yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlerin sayısı ve Türk diline olan ilgi de çoğalmaktadır. Konuşulduğu coğrafya itibarıyla de Avrupa'nın ortalarından Pasifik Okyanusu'na uzanan büyük ve geniş bir bölgeye yayılan Türkçe, aynı zamanda tarihsel ölçekte dünyanın en kadim dillerinden birisidir. Dilimizin ilk yazılı örnekleri olarak kabul edilen Orhon Abideleri, Türkçenin gelişmiş bir yazı dili olmanın yanı sıra edebi açıdan zenginliğini gözler önüne sermekle birlikte, daha eski zamanlardan beri konuşulan ve yazılan bir dil olduğunu da ispat etmektedir. Aynı zamanda devlet geleneğimizin, kültür ve medeniyetimizin köklerinin çok eskilere dayandığını gösteren abideler, Türk dilinin şaheserleri arasında yer almaktadır.

Türkçe çağlar boyunca büyük değişimler ve dönüşümler yaşamış, etkilendiği ve etkilediği tüm medeniyetlerin, dillerin, kültürlerin izlerini kendisinde barındıran, dönem dönem zayıflamakla birlikte etkisi ve gücü hiç kaybolmayan dillerden birisidir. Belki de bu yönüyle tektir. Hareketli ve dinamik millî karakterimizin yansımaları olan Türkçe, kültürel ve

siyasal olarak zayıfladığımız devirlerde çok sayıda yabancı unsuru içine alırken, yeniden dirildiğimiz ve doğrulduğumuz devirlerde gündelik hayatımızda önemli yer tutanların dışındaki yabancı unsurları üzerinden atarak canlılığını korumayı bilmiştir. Türkçenin bu özelliği ise Türk dilini mesele edinen, kendi özgünlüğünü ve değerini korumayı görev bilen, Türkçenin Anka kuşları diyebileceğimiz abide şahsiyetlerimiz sayesinde muhafaza edilmiş ve gelecek nesillere emanet edilmiştir. 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un yazdığı abidevi eserimiz Divanü Lugâti't-Türk'ü, 13. yüzyılda Garibnâme'siyle Âşık Paşa, 15. yüzyılda ise Muhakemetü'l-Lugâteyn ile Ali Şir Nevaî takip eder. Daha birçok örnek ekleyebileceğimiz, yüksek bir dil farkındalığına sahip olan bu isimler öz kültürünü ve dilini muhafaza etme hususunda belki de dünyadaki ender numuneler olsa gerek.

İşte bu Anka kuşlarından birisi de Yunus Emre'dir. Yunus Emre düşüncesiyle, dünyaya bakışıyla, dilindeki sadelik ve ifadesindeki derinlik ile Türk-İslâm duyarlılığının tam kalbinde yer almaktadır. Arı duru dili, sıcak ve muhabbet dolu söyleyişi ve zor anlaşılacak meseleleri özünden herkesin anlayabileceği kolaylıkta ifade edişi ile Yunus Emre çağlar boyunca okunmuş ve dilden dile söylenmiştir.

Yunus Emre insanlığı İslâm'ın yasa ve düzenlerine yönlendirmekle kalmamış, sade tebliğ ile yetinmemiştir. O insanın, kendinde içkin olan fazilet ve erdemlerin, değerlerin ve insanı eşref-i mahlûkat yapan yönlerinin farkına varmasını sağlamaya çalışır. Sadece ibadetle elde edilmeye çalışılan mertebeleri ise bu nedenle aşağılamıştır. İnsanları varoluşlarının özünü anlamaya, algılamaya ve o öz ile bütünleşmeye yönlendirmiştir. İbadet ve kulluğun özü ise ilahi öze yaraşır erdemlilikte bir insan olmakta yatar. Bütün bu değerler sistemi Yunus Emre sayesinde tüm Anadolu'ya zamandan bağımsız bir şekilde yayılmıştır.

Yunus Emre'nin tefekkür evreni, varlığı ve dünyaya yaklaşım biçimi kendinden sonraki tüm mütefekkir ve mutasavvıfları etkilemiştir. Bunu kendisinden öncekilerden devraldığı hikmet mesajesini Anadolu'nun dört bir yanına dağıtmasından, birçok yerdeki ziyaretgâhların ona izafe edilmesinden, birden fazla yerde yaşadığının iddia edilmesinden, Anadolu'nun her yerinde aynı şekilde benimsenmesinden ve paylaşılmasından anlamaktayız. Öyle ki Yunus'un birden çok yerde mezarının olduğu iddiası dahi bu benimsemenin bir göstergesi hükmündedir. Yunus Emre Türk halkı tarafından tarih boyunca o kadar çok sevilmiştir ki sözlü kültürümüzün, halk şiirimizin, türkülerimizin tamamına tesir etmekle kalmamış, onun söyleyişini andıran başka Yunus'ların şiirleri dahi ona izafe edilmiştir.

Yunus Emre Türkçenin ve Türk idrakinin has şairidir, fakat o her şeyden önce bir İslâm şairidir. Şiirlerinde Kur'an-ı Kerim'den, Peygamber Efendimiz (SAV)'in sünnetinden, kendisinden önceki hikmet şiirinin temsilcisi olan mutasavvıf ve âlimlerin düşüncelerinden başka bir konu bulamayız. Onun şiirindeki in-

san sevgisi, tabiata ilgi, hoşgörü, merhamet ve muhabbetin kaynağı ve özü İslâm'dır. Bunu ifade ederken benimsemediği tatlı üslup ve dil ise Türkçeye aittir. İçtenliği, özgünlüğü, doğallığı, çarpıcılığı, özlülüğü ve duygusallığıyla İslâm'ın Türk düşüncesi ve estetiği tarafından yorumlanmış saf, arı ve duru hâli Yunus Emre'nin şiirleridir.

Yunus Emre'nin şiiri öylesine güçlüdür ki anonim halk şiirimizi, tekke edebiyatımızı, deyişlerimizi ve türkülerimizi etkilemiş ve şekillendirmiştir. Yunus'un saz şairi olarak anılagelmesinin bir nedeni de bu olmalıdır. Zira Yunus Emre düşünce ve duygu dünyamıza her çağa ve her insana hitap eden evrensel bir şiir bırakmıştır.

Yunus Emre'nin vefatının 700. yıldönümü olan 2021 yılı, UNESCO tarafından anma yıldönümleri arasına alındı. Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan tarafından da 2021 yılı "Yunus Emre ve Türkçe" yılı olarak ilan edilerek, "Dünya Dili Türkçe" başlığında çeşitli etkinliklerin yapılmasına karar verildi. Biz de TRT Akademi Dergisi olarak "Yunus Emre ve Türkçe" başlıklı bir özel sayı hazırlamaya karar verdik. "Yunus Emre ve Türkçe", "Bilim Dili Türkçe", "Dünya Dili Türkçe", "Medya Dili Türkçe" ve "Türkçenin Köşe Taşları" başlıklarını taşıyan dosyalarımızda ülkemizin önde gelen akademisyenlerinin, medya profesyonellerinin ve yazarlarının makalelerine ve söyleşilerine yer verdik. Yunus Emre'nin şiirinin gücünü, muhtevasını, Türkçenin bugününü, dününü, yarınını, bilim üretme konusundaki yeterliliğini, medyadaki Türkçeyi, Türk dilinin tarihini incelemeye ve Türklük bilimine ömür veren âlimlerimizin emeklerini hatırlamaya ve ahirete göçenleri anmaya çalıştık. Türkçenin geleceğine hizmet edebilmiş olmayı ve Yunus Emre'nin hatırasına karşı hürmetimizi ifade etmiş olmayı diliyoruz.

Türkçe her geçen gün daha çok kişi tarafından öğreniliyor. Bugün yedi kitada yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenmeyi tercih eden binlerce genç, onları gönüldaş kılacak manevi harcı asırlar önce karan Yunus Emre'yi yakından tanıyorlar. Artık Yunus Emre'nin tesiri zaman duvarını yıkmakla kalmıyor, sınırları da aşarak genişliyor, adeta Yunus'un bütün yaratılanları kucaklaması gibi dünyayı çepeçevre sararak kuşatıyor.

"Gelin tanış olalım" diye davet eden, "sevelim, sevilelim" diye çağırın, "bu dünya kimseye kalmaz" diye uyarın, "dostun dostuna dost ol" diye tavsiyede bulunan Yunus Emre'nin "yaradılanı severiz yaradandan ötürü" şeklinde dile getirdiği evrensel sevgi anlayışı, dijitalleşme ile birlikte zedelenecek benlikleri ve ilişkileri onarabilecek manevi reçeteyi de bizlere sunmaktadır. Yunus Emre'nin bizi davet ettiği gönül dünyası, değişen dilimizi, düşüncemizi, hayal ve fikir dünyalarımızı onarmaya, birbirimize karşı takındığımız mesafeleri yakın kılmaya, özümüze ve ruhumuza yabancılaşmamıza neden olan tüketim hızını yavaşlatmaya, yeni medyanın iletme ve gösterge bombardımanı ile dağılan ve toparlanamayan dikkatlerimizi birbirimize ve gerçek benliğimiz üzerine çekmeye çağırıyor. Biz de "Yunus Emre ve Türkçe" özel sayısı ile buna aracılık etmeye çalışıyor, Türkçenin Yunus Emre ile ebediyete kadar yaşayacağını umuyoruz.

